

Martin Modéus: Tal vid Förintelsens minnesdag 2025

Talare
Martin Modéus
Ärkebiskop

Datum
27 januari 2025

Plats
Stockholm

- 1 Jag vill börja med att säga ett varmt tack för inbjudan att tala här i Oscarskyrkan och tillsammans med er uppmärksamma romers utsatthet under Andra världskriget.

- 5 I dag är det 80 år sedan förintelselägret Auschwitz-Birkenau befriades. Det markerade slutet på en tragedi av onämnbare proportioner. Förintelsen under andra världskriget drabbade romer och judar, homosexuella, handikappade och andra.

- 10 I dag finns de som inte finns med oss längre, särskilt i våra hjärtan. De som mördades, men också de barn som därför aldrig fick bli till, växa upp och leva. Visst är vi tacksamma för befrielsen, men detta är och förblir en sorgens dag.

15 Auschwitz är på goda grunder ett av de mest ökända lägren, men vi vet att det var långt ifrån det enda. När vi möts här i dag är det för att minnas också de, i Sverige, mindre kända arbets- och förintelselägren i Europa. Till dessa hör flera där både romer och judar mördades.

20 I augusti 1941 skapades koncentrationslägret Jasenovac i Kroatien dit bland andra många romer deporterades. Romer registrerades, förföljdes, fängslades och mördades, eftersom de räknades som en främmande och underlägsen "ras" – ett uttrycksätt som jag till och med har svårt att ta i min mun.

25 Förhållandena i lägret var mycket svåra. Bristen på mat, tak över huvudet och smittspridning gjorde att många fångar dog. Vakterna i lägret misshandlade, torterade och mördade fångar i tusentals. I Jasenovac dog och mördades uppskattningsvis mellan 15 000–20 000 romer. Av Kroatiens cirka 28 000 romer överlevde bara ett mindre antal kriget.

Exemplen kan mångfaldigas; i Tjeckien utan för Pisku Lety uppfördes ett koncentrationsläger, som omkring 1 300 personer, varav många romer, tros ha vistats i. Av dessa dog cirka 327 personer på plats, och över 500 transporterades till Auschwitz, varav många dog under transporten eller i lägret. I dag har
35 platsen förvandlats till en minnesplats för stupade romer. Världen får inte glömma.

Den 27 januari är också människovärdets dag, en dag då vi uppmärksammar och bekämpar antiziganism, antisemitism, rasism, islamofobi, xenofobi och
40 homofobi. Våldet och hatet, fördomar och diskriminering tog inte slut 1945 utan är en realitet också i dag. Vi behöver uttrycka vår solidaritet och vårt engagemang för våldets och hatets offer över hela världen.

Orättvisor och fördomar är sällan helt avskilda från varandra. Antiziganism,
45 antisemitism och rasism är sammanlänkade i både historia och nutid. Samtidigt som vi alltså inte kan isolera dessa från varandra behöver också vi tala specifikt om antiziganism för att ge problemen den uppmärksamhet som krävs för att få till en förändring.

50 Romer och resandefolket har en historia i Sverige som sträcker sig flera hundra år tillbaka i tiden. Trots det ifrågasätts romers rätt att kalla Sverige hemma. Antiziganismen lever och frodas i Europa och i vårt eget land. Det finns mycket som behöver göras, och det är en angelägenhet för hela samhället.

55 Svenska kyrkan har också ett ansvar för hur romer har behandlats i Sverige. Genom det nära sambandet mellan stat och kyrka har Svenska kyrkan varit delaktig i diskriminering och stigmatisering av romer och resande i Sverige. Min företrädare KG Hammar formulerade en offentlig ursäkt i samband med en gudstjänst i Uppsala domkyrka för 25 år sedan. Det var en startpunkt, snarare
60 än en slutpunkt.

Sedan dess har Svenska kyrkan på olika sätt stått fast vid och fördjupat ursäkten, genom att studera kyrkans förhållande till romer och resande, genom att stärka förutsättningarna för romers deltagande i församlingslivet, och genom
65 översättning av delar av kyrkohandboken till fyra romska språkvarieteter.

Det gemensamma arbetet för sammanhållning och mänsklig värdighet förutsätter att vi tar historien på allvar. Att vi berättar berättelserna om

70 övergrepp och orättvisor. Att vi minns Jasenovac och Pisku Lety. Att vi
upprepar orden aldrig mer.

Men vi har också skäl att minnas de goda berättelserna. Händer som sträcker sig
75 ut för att hjälpa. Medmänsklig värme och osjälviska handlingar. Många är de
som trotsat den egna bekvämligheten, den egna säkerheten och rentav kärleken
till det egna livet.

Vi kan hedra offrens minne genom att inte låta de fasansfulla grymheterna falla i
glömska, men också genom att låta hoppets berättelser på nytt ingjuta mod i oss
80 alla och därigenom bidra något till att laga världen.

Må Gud välsigna vår värld och låta oss vara utsträckta händer för varandra.

Källa

85 <div>svenskakyrkan.se</div>

Taggar

2020-tal, 2025, Förintelsens minnesdag, Man

URI

90 <https://www.svenskatal.se/tale/martin-modeus-tal-vid-forintelsens-minnesdag-2025>

95

100

105